

Holger Petersens tale i Landstinget

Taler

Holger Petersen
Grosserer, fabrikejer og politiker

Dato

25. august 1916

Sted

Landstinget

- 1 Nu, da Spørgsmaalet om Salg af vore vestindiske Øer igen staar paa
Dagsordenen, vil det være naturligt, at jeg udtaler mig om Forholdene paa vore
Øer og om, hvilke Foretagender der er bragt til Udførelse derude siden 1902.
Det er saa meget mere naturligt, ja nødvendigt, som der fables om, at alle de
5 store Planer er bristede og Øerne i Forfald og Tilbagegang.

- Jeg skal da først minde om, at da Rigsdagen i 1902 forkastede den forelagte
Traktat, skyldtes det i væsentlig Grad en Erklæring fra nogle Mænd om, at de
paatog sig at bidrage deres til at bringe Øerne fremad, og i de 14 Aar, der er gaaet
10 siden den Tid, har vi ikke svigtet de Pligter og det Ansvar, vi den Gang paatog
os. Blandt de Foretagender, der umiddelbart efter Salgsspørgsmaalets Afgørelse
blev sat i Gang, skal jeg omtale Vestindisk Kompagni, der blev oprettet i 1903,
et Dampskibsselskab med en Aktiekapital paa over 4 Mili. Kr., hvis Opgave det
bl. a. var at vedligeholde en regelmæssig Dampskibsforbindelse med
15 Moderlandet, som hidtil havde manglet. Plantageselskabet Dansk Vestindien
dannedes samtidig, og i Begyndelsen af 1903 købtes adskillige Plantager, navnlig
paa St. Croix med et Areal paa ca. 4,000 acres, der senere er forøget med ca.
2,000 acres. Disse Plantager var fuldstændig ude af Drift, det meste var
Buskland uden Boliger og med en elendig halvild Kvægbesætning. Man har
20 sagt, at flere og flere Plantager ligger udyrkede hen, og at vi ikke kan være
bekendt at aflevere Øerne i den Tilstand, de nu henligger i. Sandheden er den
stik modsatte. I de sidste 14 Aar er ca. 3/4 af St. Croix's Areal blevet bragt i
Kultur, Markerne er blevet opdyrket og indhegnet, der er gjort Forsøg med nye
Kulturer, Funktionær- og Arbejderboliger er Aar for Aar blevet bygget og
25 forbedret. Kreaturer og Heste findes nu i rigelig Mængde, og ved Indførsel af
Tillægsdyr af nye Racer er de forbedrede. Man har gjort Forsøg med
Husmandslodder uden dog at have opnaaet tilfredsstillende Resultat. Vi staar
med Hensyn til Landbrug ikke tilbage for de engelske Øer, der har lignende
klimatiske Forhold som vore.

I Aaret 1903 købte Godsejer Lachmann en Sukkerfabrik og nogle Plantager paa St. Croix. Disse forbedredes, en ny moderne Sukkerfabrik byggedes, og Jernbaner anlagdes. Ved Godsejer Lachmanns Død i 1909 overgik disse
35 Ejendomme til et Aktieselskab, som i 1912 udvidede sin Virksomhed ved Købet af en Amerikaners Ejendom. Paa den Maade er den overvejende Del af St. Croix's Jord nu kommet paa danske Hænder og er efterhaanden fra sin forsømte Tilstand blevet bragt i Kultur. I 1912 indbødes til Aktietegning i »Det Vestindiske Kompagni«, idet Indbyderne var »gennemtrængte af
40 Overbevisningen om, at St. Thomæ Havn efter Panamakanalens Aabning kan faa stor Betydning for den internationale Handel til Gavn og Ære for saavel de dansk vestindiske Øer som for Moderlandet«. Fra Regeringens og Rigsdagens Side forelaa der en Lov om Koncession til Udnyttelse gennem Tørlægning og Uddybning af St. Thomæ Havn. Resultatet af Henvendelsen om. Aktietegning
45 var det sørgeligst mulige; af den udbudte Kapital paa 20 Miil. Kr. blev kun 5 1/4 Mili. Kr. tegnet, og deraf var kun ca. 2 Miil. Kr. tegnede af det danske Folk, Resten var i større Beløb tegnet af Institutioner, Banker samt enkelte Privatmænd. Disse 2 Mili. Kr. udgjorde hele den Interesse, som Nationen viste dette betydningsfulde vestindiske Foretagende, der ikke alene var af Betydning
50 for dansk Vestindien, men af største Betydning for Moderlandets kommercielle og industrielle Fremtid. Heldigvis blev Planen om St. Thomæ Havn ikke opgivet, første Sektion af Havneanlægget blev udført, og det staar nu færdigt til at udnytte de Chancer, som vil komme efter Krigen. Jeg skal kortelig nævne, at Vestindisk Kompagnis Havneanlæg er den bedst beliggende Del af St. Thomæ
55 Havn, som foruden store Kajer har Kulkraner, Olie tanks, Elektricitetsværk, Cisterner til Vandforsyning, kort sagt alle de Anlæg, som hører til en moderne Havn. Jeg skal endvidere nævne Hendes Majestæt Enkedronningens beundringsværdige, store Arbejde for Børneplejen, hvad der herhjemme er udrettet fra kirkelig Side, og at Skolebørnen har lært at tale Dansk. St. Thomæ
60 Havn har faaet elektrisk Belysning og Isværk, og der findes Telefonanlæg saavel paa St. Thomas som paa St. Croix.

Efter dette tror jeg ikke, man har Lov til at sige, at de vedkommende Mænd og andre danske Mænd og Kvinder ikke fuldt ud har gjort deres Pligt, eller, som der
65 er sagt, at deres store Planer er bristede. Nej, hvad der er bristet, er Lovgivningsmagtens Pligter lige overfor Øerne. Den i Januar 1903 udsendte vestindiske Kommission »havde det Hverv at undersøge, hvorledes der paa de dansk vestindiske Øers Budgetter saa vidt muligt kan tilvejebringes Balance

70 mellem Indtægter og Udgifter, eventuelt gøre Forslag om Ændring i
Kolonialloven af 1863 og iøvrigt udtale sig om Foranstaltninger til Øernes
Ophjælpning«. Fra Kommissionens Side foreligger et stort og i mange
Henseender fortræffeligt Forslag til Forbedringer i Øernes Forhold, men ud
over en ny Koloniallov og en ganske betydelig Reduktion af den danske Stats
75 Tilskud til disse Øer, der f. Eks. i Aar paa dette Aars Finanslov er ca. 40,000 Kr.
(medens St. Croix aarlig maa betale til den danske Stat 75,000 Frcs.), har
Regering og Rigsdag saa godt som intet bidraget til Øernes Ophjælpning. Af
Koloniallotteriet, der som bekendt blev oprettet til Gavn for Øerne, indkasserer
Staten aarlig i Afgift og Overskud 5 à 600,000 Frcs., som udelukkende benyttes
80 til at dække Statens Tilskud til Øerne. Dette var ikke Meningen med
Oprettelsen af Koloniallotteriet, men karakteriserer den omsorgsfulde Maade,
paa hvilken vi behandler vore Øer. Med Undtagelse af Forslaget og
Koncessionen tir Forbedring af St. Thomæ Havn, fremsat af Finansminister
Neergaard, har saa godt som intet af Ministerierne efter 1902 foretaget noget,
85 der kunde forbedre Forholdene paa Øerne, f. Eks. Opmaaling og geologisk
Undersøgelse af Øerne, bl. a. for at tilvejebringe Grundlaget for en
Vandforsyning til Drikkevand og til eventuelle Vandanlæg, Oprettelse af
Landbrugsskoler og andre Skoler, Forbedring af Sundhedsforholdene, bl.a. ved
Udryddelse af Moskito-Plagen og Foranstaltninger imod den store
90 Børnedødelighed. Hver Gang der har været saadanne Forslag fremme, er de
blevet afvist med: For Himmels Skyld, kom ikke frem med noget Krav, thi saa
bliver Øerne solgt! Og som de politiske Forhold har udviklet sig, maatte det
befrygtes, at Salgsspørgsmaalet vilde komme op igen. Vestindiens Venner
maatte stole paa sig selv og haabe paa, at gunstige Regnforhold maatte bringe
95 Forbedring i den økonomiske Tilstand paa St. Croix, og man maatte saa nøjes
med ad privat Vej at udføre nogle af de Forbedringer, som Staten nægtede sin
Bistand til. Desværre har vi i alle disse Aar haft en Tørkeperiode derude længere
end nogen Sinde før, og som Følge heraf har Sukkerhøsten været yderst ringe og
med ruinerende lave Priser. Jeg skal dog bemærke, at Sukkerhøsten i Aar paa
100 Grund af ligelig Regn har været overordentlig stor; men Udsigten for næste Aar
er paa Grund af den 2 Maaneders Strejke i Begyndelsen af Aaret blevet meget
forringet. Bomuldsdyrkningen, som Plantageselskabet indførte med et godt
Resultat, maatte opgives, fordi der ikke kunde skaffes Hjemmel for de
Lovregler, som denne Plante nødvendigt kræver for at kunne dyrkes med
105 Udbytte. Dette Aars Høst gik tabt paa Grund af Strejken.

Jeg kommer nu til de Forhold, der indtraadte i Fjor, da Hamilton Jackson rejste

en Bevægelse blandt Negrene paa St. Croix. Paa St. Thomas vil man ikke have
110 noget at gøre med Hamilton Jackson. Det er det rene Racehad, han prædiker, og
han kræver, at al Jord skal tilhøre Negrene, og de Hvide skal forjages fra Øen. I
Begyndelsen af dette Aar begyndte Hamilton Jackson en Generalstrejke, der
varede to Maaneder, og da Sukkerhøstens Begyndelse derved hindredes,
bibragtes der Fabrikerne og Plantagerne betydelige Tab. Tilsyneladende blev
115 Strejken afsluttet med en Overenskomst, men i Virkeligheden fortsættes den
stadig med Smaastrejker og Sabotage. Arbejdslønnen er steget, men
Arbejdsydelsen er sunket saa langt ned, at man nu i 5 à 6 Dage faktisk faar langt
mindre og langt ringere Arbejde udført end tidligere i den halve Tid. Arbejderne
er trodsige og uvillige og forlader deres Arbejde under de urimeligste Paaskud.
120 Paa Grund af disse Forhold vil den kommende Høst blive ringere end i Aar.
Udsigterne for de kommende Maaneder er saaledes ikke lyse, idet der nu
paatænkes en Strejke til 1. November. Med velberaad Hu og aabenlyst prækes
Racehad, og der er skabt et Modsætningsforhold, en Mistillid og et Had, som
aldrig før har eksisteret paa vore Øer, og som umuliggør enhver ordnet
125 Samfundsudvikling. Der er med stor Uforstand med Støtte herhjemme fra,
ogsaa fra Regeringens Side, rejst en Storm i Befolkningen derude, som allerede
har lagt meget af det Arbejde øde, som i en Aarrække er blevet gjort herfra. Hvis
»Valkyrien« ikke var blevet sendt ud i Fjor, havde vi sikkert haft Oprør, men
»Valkyrien«s Nærværelse dæmpede Bevægelsen, og det er nødvendigt, at den
130 fremdeles bliver derude. Forholdene paa St. Croix er saaledes, at Guvernøren og
Embedsmændene fornærmes og haanes af Hamilton Jackson og maa nøjes med
den kummerlige Tilfredsstillelse efter et halvt Aars Forløb at faa en Dom over
ham, som intet betyder, da han intet ejer. Selskabernes og Fabrikernes
Funktionærer forlader Øen — vi har allerede mærket det —, fordi de ikke vil
135 udsætte deres Hustruer og Børn for Fornærmelser eller Overfald.

Jeg har nu i kort Udtog givet en Fremstilling af det Arbejde, der i henved 14 Aar
er udført paa vore Øer, og Oplysning om de lidet tiltalende Forhold, der i Fjor
og i Aar hersker paa St. Croix. Men skal vi beholde Øerne, maa der skaffes
140 Sikkerhed for, at baade Stat og Folk vil træde til og yde, hvad der er nødvendigt
til Øernes Ophjælp. Jeg tror ikke, at den højtærede Finansminister har Ret, naar
han taler om 2 X 25 Mili. Kr.; det er et Tal, som umuligt kan være rigtigt. Men
fremfor alt maa der i dette Øjeblik skabes Ro og Fred paa St. Croix, og hertil
paakalder jeg den højtærede Finansministers Hjælp. Forholdene vilde have set
145 anderledes ud, hvis Jackson ikke havde faaet den venlige Opmuntring
herhjemme, og hvis han skandaløse Optræden mod Embedsmændene og den

hvide Befolkning øjeblikkelig var blevet standset.

- 150 Lige overfor den ærede Ordfører, det ærede 5. Medlem for 6. Kreds' (J. Pedersen) Udtalelse om, at en Afstaaelse er det bedste for Øerne, vil jeg sige, at jeg ved ikke, hvori det bedste for Øerne skulde ligge, naar de gaar over til Amerika. Befolkningen opnaar ikke amerikansk Borgerret, de opnaar ikke toldfri Indførsel til Amerika — det er for de besiddendes Vedkommende. Og
- 155 for Negrenes Vedkommende? Det er dog aldrig blevet sagt om vore Øer, som det er blevet sagt i Amerika af en høj Embedsmand fra Puerto Rico, at Negrene døde af Sult paa denne Ø. Det sker ikke paa de dansk-vestindiske Øer. Maaske der dør en enkelt, men det er aldrig blevet sagt offentligt om vore Øer, at Negrene der skulde dø af Sult. Maaske vore Negre vil faa en højere Arbejds løn,
- 160 naar de kommer under Amerika, men saa faar de ogsaa Lov at betale ganske anderledes for deres Fornødenheder. Jeg ser altsaa ikke, at Negrene kan have nogen som helst Glæde af at komme bort fra Danmark, hvor der tages Hensyn til dem, og over til Amerika; hvor der ikke tages Hensyn til Negrene.
- 165 Det ærede 1. Medlem for 1. Kreds (C. C. Andersen) udtalte sig i stærke Toner om vor Nations Mangel paa Sagkundskab, Evner og Midler. Det er dog sørgeligt, hvis man skal frakende det Landbrug, som hævder for sig at være det dygtigste i Verden, at de savner Evne til at opdyrke 4 danske Kvadratmile, og det vil jeg protestere imod. Det ærede Medlem talte om de store Ofre af Kapital. Ja,
- 170 det er jo vanskeligt for mig her at sige, hvor meget, der er tabt, men mange Millioner kan det virkelig ikke være. De danske Foretagender paa St. Croix repræsenterer vistnok ialt 8 à 10 Miil. Kr., og Bygningerne og Jorden er der jo endnu. Der kan derfor næppe være tabt Millioner, og det, der er tabt, kan tjenes ind igen, hvis vi i et 1 kommende Aar faar den samme gode Høst igen som i Aar,
- 175 saa er de Tab indvundne. Vi kender ogsaa herhjemme til, at det danske Landbrug kan lide Tab, og jeg tror ikke, at Tabene bliver større derovre. Nej, Forholdet er det, at vi i de 14 Aar har gjort et stort, banebrydende og paa Grund af Tørken ikke lønnende Arbejde. St. Croix ser i dette Øjebliks skønnere ud, end det maaske har set ud nogen Sinde, i alt Fald i de sidste 50 Aar. De fleste af
- 180 Ejendommene bestyres af danske Forvaltere og Under forvaltere, og det samme gælder Fabrikerne. Øen har aldrig været saa dansk, som den er nu, og selv Børnene har lært at tale Dansk. Og det er dette Øjeblik, man vælger til at sælge de dansk-vestindiske Øer!

185

Kilde

Manuskript taget fra "Dansk vestindisk Samfunds Skrifter. 1916; Vol. 1-4 + Pjece Vol. 5-8 København: Dansk Vestindisk Samfund, 1916. Digitaliseret af Det Kongelige Bibliotek

Kildetype

190 Digitalt manuskript

Tags

Folketingstale, Første verdenskrig 1914-1918, Politisk tale

URI

195 <https://www.dansketaler.dk/tale/holger-petersens-tale-i-landstinget>

200

205

210

215

220